

Huiszwaluw *Delichon urbicum* terug in de bebouwde kom van Breda

Willem Veenhuizen

In 1970 ben ik begonnen met een globale telling van de bewoonde huiszwaluwnesten binnen de bebouwde kom van Breda. In het jaar erna is een begin gemaakt met het monitoren van de huiszwaluwpopulatie en deze is van periode 1971-'98 onafgebroken gevolgd. Vanaf 1979 gebeurde dit in samenwerking met Ad Nuijten (Veenhuizen 1982, 1986).

Historie

Pas in 1977 werden broedende Huiszwaluwen op de Trip van Zoutelandkazerne en de Chas-sékazerne ontdekt. Daardoor was het totale

aantal broedparen in de stad een groot aantal jaren hoger dan voorheen. Beide kazernet-erreinen liggen in het centrum van de stad, met grote groengebieden in de omgeving. De

Nogmaals veel aandacht voor de Huiszwaluw

Het vorige nummer van *het Vogeljaar* was een dubbeldik nummer en geheel gewijd aan de Huiszwaluw. Dit themanummer heeft inmiddels veel aandacht getrokken. Wij kregen veel reacties van leden en van andere organisaties. Vogelbescherming Nederland heeft ons gesteund met de verspreiding en stuurde het nummer naar alle vogelwerkgroepen in het land. Ik dank hierbij Vogelbescherming en alle andere personen en organisaties die ons hebben ondersteund bij het produceren van deze uitgave.

Het was ook heel verheugend dat het overgrote deel van de auteurs, die wij benaderden met een verzoek om bij te dragen aan het themanummer, spontaan en met groot enthousiasme reageerde. Toen de kopij voor het nummer ontvangen was, bleek al vrij snel dat er zoveel te vertellen was over deze bekende en door velen gewaardeerde vogelsoort dat het onmogelijk bleek alles onder te brengen in het geplande themanummer. Wij waren er zelf door overrompeld dat er in korte tijd zoveel informatie over de Huiszwaluw beschikbaar kwam. Vanzelfsprekend hadden wij graag alle artikelen in één uitgave willen publiceren, maar dat bleek niet haalbaar. Het gevolg is dat deze aflevering van *het Vogeljaar* eigenlijk een 'mini-themanummer' geworden is, want we wilden onze lezers de verhalen die niet in het geplande themanummer natuurlijk niet onthouden.

Het themanummer gaf een goed overzicht van de ecologie van de Huiszwaluw en van het voorkomen, de veranderingen in gedrag et cetera. In dit nummer publiceren wij een reeks artikelen die daarop aansluiten en met name gaan over lokale of regionale bescherming. De Huiszwaluw is een populaire soort die veel mensen inspireert om zich met veel energie en groot enthousiasme in te zetten voor hun behoud. Op verscheidene plaatsen in het land spannen vogelwerkgroepen zich jaar in om de kolonies te tellen en in stand te houden. Zij geven goede adviezen aan bewoners van huizen met nesten als die er overlast van ondervinden, controleren de nesten en plaatsen daar waar het nodig is ook kunstnesten. Dat laatste is zeker van belang op plaatsen waar klei, het belangrijkste nestmateriaal voor deze soort, moeilijk bereikbaar is geworden. De Huiszwaluw is een populaire maar kwetsbare soort. Die verdient zeker een goede ondersteuning. Mogen onze uitgaven hierover helpen nog meer mensen te inspireren, zodat ook zij zich voor deze interessante vogels gaan interesseren en gaan mee helpen hen te beschermen.

Namens de redactie van *het Vogeljaar*.
Rob Kole

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Buitengebied													
Teteringen	12	14	21	26	48	61	62	72	61	41	53	55	39
Effen, Rijsbergseweg 287-289							15	17	18	12	14	28	15
Effen, Mr. Van Meelstraat 19												2	0
Rietdijk 2							2	16			0	0	0
Rietdijk 4									4	3	3	2	4
Rietdijk 4a									9	13	5	6	4
Rietdijk 7									6	3	3	1	3
Rietdijk 8a													2
Rietdijk 8													
Rithsestraat 279 en 303									23	26	-	-	11
Rithsestraat 279											10	12	15
Rithsestraat 303											16	11	1
Rithsestraat 310													
Bebouwde kom													
Adriaan Blommestraat												1	1
Victor Hortastraat												1	2
Cornelis Florisstraat												2	7
Peter Densstraat													1
L. Roelandstraat													1
Gilbert van Zinnikstraat													1
Kaprijkstraat													2
Zelzatestraat													7

Tabel 1 - Overzicht van de resultaten in de periode 2000-'12 in de stad Breda en in het buitengebied. JB = Jan Benoist; WV =

zwaluwen nestelden in de hierboven gemelde onderzoeksperiode ook in de wijken Ypelaar, Boeimeer en De Hoge Vucht. De laatstgenoemde wijk ligt in het noorden van Breda. Daar kwamen de meeste nesten voor. Verder bevonden zich eveneens diverse nesten in de

omgeving van de Belcrum, Copernicusstraat en omgeving. Alle hiervoor genoemde wijken liggen aan de rand van de stad met verspreid voorkomende wateren in de vorm van brede watergangen en vijvers die slikranden hebben aan de oevers.

Huiszwaluwen bezig met verzamelen van bouw materiaal.

Foto: Wim Smeets.

Geteld	Teller
Gehele dorp	JB
Huis	JB
Huis	JB
Huis	WV
Huis	WV
Huis	WV
Huis	WV
Huis	WV
Huis	WV
Huis	WV
Huis	JB
Huis	JB
Huis	WV
Huis	WV
Huis	WV
Huis	WV
Huis	WV
Huis	WV
Huis	WV

Vanaf 1979 zette een daling van de populatie in. In dat jaar waren er nog 273 paren in Breda. In 1985 restten er nog slechts 42!

Situatie sinds 1985

De situatie werd er vanaf 1985 niet beter op. Vanaf dat jaar is Breda onregelmatig geteld. In 1990 huisden er nog 37 paren en in 1992 werd de aanwezigheid 42 nesten vastgesteld. In 1993 waren het er 26. De afname zette zich gestaag voort met in 1996 vijftien nesten en in 1997 slechts vijf broedparen. Het dieptepunt werd bereikt in 1998, toen geen enkel nest meer aanwezig was.

In 2011 zijn de oude broedlocaties van de jaren zeventig van de vorige eeuw weer systematisch onderzocht. Er was een nieuwe situatie ontstaan. Vooral in het noorden van Breda, want tussen Breda en Teteringen wordt nieuwe natuur gemaakt in combinatie met woningbouwuitbreidingen van Teteringen. De nieuwe natuur bestaat voor een groot deel uit verschillende waterpartijen, die worden ingericht als helofytenfilters, die vuil water reinigen en het daarna schonere water laten infiltreren in de noordelijker gelegen, steeds droger wordende Lage Vuchtpolders.

De werkzaamheden worden dit najaar afgerond.

Deze ontwikkelingen zijn interessant voor de vestiging van de Huiszwaluw nabij de oude broedlocaties. Vooral ook omdat in de nabijheid al vele jaren Huiszwaluwen aanwezig zijn aan een boerderij op ongeveer een paar honderd meter afstand.

Wat ook zeer opvallend was, dat de woningen in de verschillende delen van de stad, waar ze toen zaten, hetzelfde zijn gebleven. Renovatiewoede heeft hier gelukkig nog niet plaatsgevonden. Wel zijn er natuurlijk in die lange tussentijd daklijsten geschilderd, waardoor oude nesten zijn verdwenen. Bovendien werden er voor Huiszwaluwen minder aantrekkelijke kleuren aangebracht. Opvallend was dat er op één locatie met wit over de nesten heen was geschilderd. Dus wittige nesten!

Terugkomst

Groot was de vreugde toen in 2011 vier nesten werden aangetroffen in de Adriaan Blommestraat, de Hortastraat en de Cornelis Florisstraat. Bij de overige oude locaties was niets te vinden.

In 2012 werd het enthousiasme nog groter, want er werden behoorlijk wat nieuwe nesten geteld. Het ging om 21 paren, die zich hadden gevestigd aan de daklijsten van de 'oude' broedlocaties uit de jaren zeventig! Het be-

trof hier alleen nog locaties in het oosten van de wijk en in de omgeving van de 'Belgische Buurt' van de wijk Wisselaar.

In de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw was dit de toplocatie van de broedende Huiszwaluwen in Breda.

Op de plekken waar over de nesten heen was geschilderd waren nieuwe vestigingen!! Wat een opsteker na al die jaren!

In 2013 is er een verdere uitbreiding van de Huiszwaluw te zien. Nu zijn er in totaal in de bebouwde kom van de stad 32 nesten! Dat is elf nesten meer dan in het jaar ervoor (2013). Zou dit een blijvende terugkeer zijn van de Huiszwaluw in de bebouwde kom van Breda? We blijven alert en hopen dat de huizen waar de zwaluwen tegen nestelen blijven zoals ze er nu uitzien. Hopelijk worden we vroegtijdig geraadpleegd bij een op handen zijnde renovatie. Goede contacten met de betrokken instanties en bewoners zijn daarbij van groot belang.

■ Willem Veenhuizen, Doenradestraat 137, 4834 GB Breda, e-mail: willemveenhuizen@casema.nl.

LITERATUUR:

Veenhuizen, W. D. (1982): Populatieverloop van de Huiszwaluw (*Delichon urbica*) In de stad Breda 1971-1981. West-Brabantse Vogelwerkgroep. Intern verslag.

Veenhuizen, W. D. (1986): De Huiszwaluw in de provincie Noord-Brabant. *het Vogelaar* 34:187-195.